

ЗМІСТ

Передмова до українського видання

Передмова до американського видання

Із вступу авторів до другого видання книги

РОЗДІЛ І. ДЕБАТИ ЯК МЕТОД НАВЧАННЯ

Навчання для інформаційної доби

Що таке дебатування

Дебати в суспільстві

Дебати у повсякденному житті

Дебати в повсякденному житті

Непорозуміння щодо дебатів

Концептуальні компоненти дебатів

Цінність дебатів як освітньої діяльності

Як користуватися цією книгою

РОЗДІЛ ІІ. ГОЛОВНІ ЕЛЕМЕНТИ ДЕБАТНОГО ПРОЦЕСУ

Обрання теми для дебатів та обговорення її змісту

Дослідження обраної теми

Організація записів

Конструювання аргументу

Побудова кейса

Критичний аналіз протилежних точок зору

Прийняття рішень

Навички усної комунікації

Слухання

Висновки

РОЗДІЛ ІІІ. ЦІЛІ ДЕБАТІВ У НАВЧАННІ

Залучення учнів до відкриття сутності ідей та проблем

Оперування учнями предметним змістом та його різноманітне застосування

Озброєння учнів уміннями захищати свою позицію (адвокації)

Навчання навичок переконання

Навчання критичного мислення

Створення позитивної атмосфери у класі

Створення учнями нових моделей знання

Отримання школярами задоволення і розваги під час навчання

Висновки

РОЗДІЛ IV. ФОРМАТИ ДЛЯ ШКІЛЬНИХ ДЕБАТІВ

Вибір дебатного формату

Формати для початківців

Дискусія за круглим столом

Командне дебатування

Варіативність дебатних форматів

Інші варіанти форматів

Висновки

РОЗДІЛ V. ТЕМИ ДЛЯ НАВЧАЛЬНИХ ДЕБАТІВ

Формулювання теми – основа для успішних дебатів

Рекомендації для конструювання тем

Типи дебатних тем

Висновки

РОЗДІЛ VI. ПІДГОТОВКА УЧНІВ ДО НАВЧАЛЬНИХ ДЕБАТІВ

Як розпочати формування дебатних навичок

Як навчати учнів дослідження теми

Як навчати учнів організації промови

Навчання базових навичок ведення записів

Навчання учнів ставити запитання й відповідати на них

Як формувати у школярів уміння судити дебати

Допомога в підготовці кейса ствердження

Допомога стороні заперечення у спростуванні кейса

Допомога учням у виявленні аргументів перед дебатами

Онлайн-допомога учням-дебатерам

Висновки

РОЗДІЛ VII. ОРГАНІЗАЦІЙНА ПІДГОТОВКА НАВЧАЛЬНИХ ДЕБАТІВ

Планування та складання графіка шкільних дебатів

Підготовка простору для проведення дебатів

Оголошення та попередження щодо дебатів

Час підготовки

Часові межі та неперервність

Обговорення після дебатів

Відеозапис дебатів

Запрошення зовнішніх спостерігачів

Рекламування дебатів

Організація публічних дебатів кращих учнів

Вихід шкільних дебатів поза межі класу

Висновки

РОЗДІЛ VIII. ЗАЛУЧЕННЯ АУДИТОРІЇ ДО ДЕБАТІВ

Учні як аудиторія

Конспектування під час дебатів

Учні як судді та критики

Бюлетені для слухачів

Запитання слухачів

Промови слухачів

Медіаролі для учнів

Повідомлення про голосування

Висновки

РОЗДІЛ IX. ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДЕБАТІВ

Цілі оцінювання

Методи оцінювання

Висновки

РОЗДІЛ X. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПУБЛІЧНИХ ДЕБАТІВ

Значення публічних дебатів

Як залучити учнів

Етап планування

Дослідження

Відбір і підтримка дебатерів

Організація події

Інформування про захід

Дебатери і експерти

Поради для вчителів: якщо виникли проблеми

Документування

Приклади публічних дебатів

Висновки

РОЗДІЛ XI. ВИКОРИСТАННЯ ДЕБАТІВ У НАВЧАННІ РІЗНИХ ПРЕДМЕТІВ У СЕРЕДНІЙ І ВИЩІЙ ШКОЛІ

Мистецтво

Громадянська освіта, політика, державний устрій

Кримінальна юстиція

Поточні події

Педагогіка

Екологія і природничі науки

Іноземні мови

Історія

Міжнародні відносини

Правознавство

ЗМІ

Мультикультурність

Філософія

Релігієзнавство

Точні науки
Соціальні послуги
Спорт і відпочинок
Технологія і суспільство
Економіка
Соціологія
Географія
Гендерні дослідження

ДОДАТКИ

Додаток 1 Форма для оцінювання
Додаток 2 Дебатний бюлетень
Додаток 3 Додаткові зразки дебатних форматів
Додаток 4 Який формат придатний для вас?
Додаток 5,6 Натхнення для дебатерів
Додаток 7 Поради для успішного дебатера
Додаток 8 Авторська програма з курсу «Дебати»
Глосарій

На прикладі зазначеної вище теми «Уряд повинен гарантувати можливість здобуття вищої освіти всім випускникам шкіл з гарними результатами» ви можете побачити, про що гіпотетично сперечатимуться ствердження та заперечення. Команда ствердження може виступати за те, що уряд повинен надавати стипендії для навчання в коледжі будь-якому учневі, який закінчив школу з результатами на рівні кращих 40% учнів його класу. Команда заперечення може відстоювати тезу, що така політика змін матиме недоліки: наприклад, кошти виявляться для уряду з величезними, й таке використання фондів може викликати необхідність скоротити якісь із соціальних послуг для людей похилого віку. Вони також можуть оспорювати кейс ствердження, говорячи, що по суті, це веде до значного збільшення кількості людей з вищою освітою.

Значна частина підготовки, якої потребують дебати, включатиме роз'яснення учням того, як треба побудувати фазу дослідження. Дітям знадобиться час та допомога у пошуку та оцінці інформації. Всім учасникам процесу може допомогти, якщо обидві сторони розкажуть одна одній про свої аргументи під час підготовчого дослідження. Якщо ви обмежені в часі, можна зробити вибірку статей, які стосуються проблеми, та надати їх учням або як повну базу інформації, або лише як основу для їхньої підготовки.

Одне з головних завдань дебатів є стимулювати зіткнення думок. Дебати влаштовуються для того, щоб сприяти формулюванню аргументів з міцною підтримкою для розв'язання певних суперечностей. У такий спосіб забезпечується основа для конструктивної промови (коли дебати будують свої основні аргументи) і для виступу заперечення (коли дебати спростовують аргументи опонентів) кожного учня. Відповідно формат виглядає як складне змагання між сторонами.

Нижче наведено традиційний формат полісі дебатів, який зазвичай потребує близько двох годин на дебатний раунд. (Ви можете змінити час промов так, щоб дебати відповідали часу уроку).

Підготовлені дебати		
Учень	Дія	Час
Перший промовець команди ствердження Конструктивна промова	Подає аргументацію на підтримку теми	8 хв.
Другий промовець команди заперечення	Задає перехресні запитання першому	

	промовцю ствердження	3 хв.
Перший промовець заперечення Конструктивна промова	Критикує стверджувальну аргументацію, представляє іншу позицію – аргументи заперечення	8 хв.
Перший промовець ствердження	Задає перехресні запитання першому промовцю заперечення	3 хв.
Другий промовець ствердження Конструктивна промова	Захищає аргументацію ствердження; аналізує позицію заперечення	8 хв.
Перший промовець заперечення	Задає перехресні запитання першому та другому промовцю ствердження	3 хв.
Другий промовець заперечення Конструктивна промова	Продовжує критикувати аргументацію та підтримує позицію заперечення	8 хв.
Другий промовець ствердження	Задає перехресні запитання другому промовцю заперечення	3 хв.
Перший промовець заперечення Спростовуюча промова	Так само як другий заперечення спростовує аргументи опонентів, підтримує свою позицію	5хв.
Перший с промовець твердження Спростовуюча промова	Захищає аргументи ствердження; відповідає на головні позиції заперечення	5 хв.
Другий промовець заперечення Спростовуюча промова	Підсумовує дебати, зважає, та та порівнює основні питання суперечки	5 хв.
Другий промовець ствердження Спростовуюча промова	Підсумовує дебати, зважає, та та порівнює основні питання суперечки	5 хв.

Як тільки ви оголосите теми та створите команди, ваші учні мають починати готувати промови, орієнтуючись на відведений час. Перша конструктивна промова повинна бути підготовленою на 99%, інші виступи впливатимуть з аргументів, висунутих опонентами та партнерами.

Решту класу вам слід підготувати до ролі активних слухачів дебатів. Якщо ви даєте їм завдання заповнювати бюлетені, пояснюючи, хто, на їхню думку, переміг, необхідно їх детально проконсультувати щодо того, як їх заповнювати. Якщо ж вони просто слухатимуть дебатерів, варто нагадати їм про моральний обов'язок бути активною, зацікавленою публікою, такою, яку вони хотіли б мати під час власних дебатів. Слід також забезпечити для дебатерів можливість стежити за часом. Ви можете вибрати якогось учня-волонтера для ролі тайм-кіпера* і використовувати картки з часовими позначками на них. Можна оголошувати час і усно. Ви можете

вимагати від учнів самостійного ведення їхнього обліку під час дебатів. Нарешті, вам слід пояснити учням, як будуть оцінюватись їхні зусилля.

Позитивні характеристики цього формату:

- гарний засіб для дослідження та спрямованого навчання учнів;
- дозволяє розглядати складні проблемні питання;
- навчає учнів командної роботи;
- учні глибше розуміють матеріал, ніж у багатьох інших форматах.

Слабкими сторонами формату є:

- потребує багато часу;
- учні можуть не провести достатньо глибокого дослідження;
- треба відводити час на дослідження та підготовку.

Дебати без підготовки / спонтанні дебати

Дебати без підготовки* змодельовані за традицією змагальних парламентських дебатів, поширених у багатьох країнах світу. Парламентські дебати надають особливе значення швидкому мисленню, логіці, дотепності та умінню переконувати. Їхній формат подібний до підготовлених дебатів, але з деякими значними відмінностями. Дебати без підготовки не допускають використання цитованих доказів (підготовлених заздалегідь), а учасники можуть підніматися та висловлюватися за порядком денним, включаючи запитання та короткі твердження під час виступу опонентів. До того ж, теми традиційно оголошуються лише за кілька хвилин до початку дебатів, тому учасники змушені задіяти власні розумові здібності, кмітливість та гнучкість мислення для інтерпретації резолюцій замість проведення дослідження.

Головною цінністю дебатів без підготовки є наголос на оперативності мислення та навичках переконання. Здатність учнів бути відповідними ситуації та їх винахідливість щодо побудови аргументів завжди винагороджуються. Оскільки дослідження має невелике значення, цей формат є досить легким для початківців. Зазначимо також, що аудиторія зазвичай доволі уважна під час дебатів, традиційно схвалюючи аргументи ударами долонями по столу та демонструючи несхвалення непереконливих аргументів, насміхаючись або тавруючи їх криком «ганьба».

Головним недоліком дебатів без підготовки є те, що дослідження тут відіграє зовсім невелику роль. Цей формат, напевно, не найкращий вибір для підсумкового заняття, де вимагається дослідження та докладне знання предмета. Оскільки учні можуть досить вільно інтерпретувати теми, напрям дебатів часто важко передбачити. Так, тема «Копійка гривню береже» може бути дебатована кількома шляхами. Наприклад, перший варіант – заклик до споживачів обмежити користування кредитними картками через високі процентні ставки. Іншою інтерпретацією може бути визначення як резолюції для дебатів тези, що уряд повинен заощаджувати гроші за рахунок припинення соціальних виплат. Тему також можна інтерпретувати так, що Міжнародний валютний фонд повинен скасувати борг країн третього світу, щоб жителі менш розвинених країн не голодували через тяжкий для них графік погашення боргу. Інтерпретація теми майже завжди забезпечує високий рівень випадковості аргументів, що виникатимуть. Звичайно, ви завжди можете вибирати теми, які є точнішими та обмежують такі можливості. Так само можна інструктувати учнів щодо вибору певної інтерпретації теми.

«Пункти інформації» є важливою частиною традиції парламентських дебатів. Це коротка, запропонована до уваги інформація, що має прояснити дебати. Традиційно пункти інформації слугують тільки для передачі фактів, але на вашому занятті ви можете використовувати їх так, як це вам зручно. Перша та остання хвилина виступів (включаючи спростовні промови) – це «захищений» час, коли не можна вводити пункти інформації. Впродовж «незахищеного» часу член команди опонентів може встати та сказати: «Пункти інформації» або «Щодо цього...» і виступаючий має вирішити, чи приймати ці пункти («так»), чи відхилити прийняття пунктів («ні, дякую»). Якщо пункт прийнятий, промовець опонентів має менше 15 секунд для того, щоб поставити запитання або подати репліку, на які виступаючий швидко відповідає, а потім продовжує свою промову. Від гарних дебатерів завжди очікують прийняття пунктів та влучної відповіді на них. Від команди опонентів очікують активності та введення своїх пунктів під час промови іншої сторони. Пункти інформації пожвавлюють та додають динаміки цим дебатам.

Обираючи формат без підготовки для вашого класу, ви повинні пояснити учням, як проходитимуть дебати, та попрактикуватися у *заявах* чи *запитаннях щодо порядку ведення*. Вам також слід скласти список тем для дебатів. Ви можете оголосити сферу знання, якої стосуватиметься тема, заздалегідь, аби надати учням можливість провести попереднє дослідження та підготуватися до спонтанних дебатів.

Насправді форматом для дебатів без підготовки може стати будь-який із запропонованих у цій роботі. Ми розглянемо всі основні змагальні формати, що ви можете використовувати лише як рекомендації та орієнтири. Адже ви завжди можете обрати порядок та тривалість промов так, щоб вони підходили до вашої навчальної ситуації.

Американські парламентські дебати

Учень	Дія	Час
Перший промовець ствердження Конструктивна промова	Презентує аргументацію ствердження	7хв
Перший промовець заперечення Конструктивна промова	Критикує стверджувальну аргументацію; представляє позицію заперечення	8хв.
Другий промовець ствердження Конструктивна промова	Захищає аргументацію ствердження; відповідає на аргументи заперечення	8хв.
Другий промовець заперечення Конструктивна промова	Продовжує атакувати аргументи опонентів та підтримує позицію заперечення, представлену в першій промові	8хв.
Перший промовець заперечення Спростовуюча промова	Підсумовує дебати, зважає, та порівнює основні важливі питання	4 хв.
Перший промовець ствердження Спростовуюча промова	Підсумовує дебати, зважає, та порівнює основні важливі питання	5хв.

Формат змагальних парламентських дебатів варіюється від країни до країни. У Канаді лідер опозиції виголошує другу конструктивну промову опозиції та спростовну промову. Британські турніри мають чотири різні команди по дві особи – дві, які захищають пропозицію, та дві, що виступають проти неї. Кожен спікер говорить лише раз, за часом п'ять, шість та сім хвилин. В австралійських та азійських змаганнях кожна команда складається з трьох осіб.

Позитивні риси цього формату:

- розвиває швидкість мислення та навички публічного мовлення;
- спонукає учнів до підвищення рівня загальної поінформованості щодо теми, що розглядається;
- легко організувати та провести;
- пункти інформації додають динаміки та цікавості цим дебатам.

Слабкими сторонами є:

- забирає доволі багато часу на уроці, включаючи підготовку до теми;
- учні можуть замало знати про тему, яку ви обрали, і не дуже добре дебатувати за нею;
- учні можуть відчувати страх через спонтанний характер дебатів без підготовки;
- пункти інформації, будучи чудовою знахідкою, потребують певних навичок від дебатерів. У перших своїх дебатах в цьому форматі ваші учні можуть бути не надто впевненими і не матимуть необхідних навичок щодо ефективного використання інформації.

Більше інформації про парламентські дебати ви можете знайти у двох чудових книжках: *Мистецтво, Аргумент та Захист* (2002) та *Щодо цього пункту* (2003), обидві написані Джоном Міні та Кейт Шустер.

*Дебати у формі ігрового суду**

«Судові» дебати імітують судове засідання, коли кілька дебатерів грають ролі адвокатів для вирішення певних юридичних проблем. Такий різновид дебаткування придатний для поглиблення розуміння того, як юридичні норми та ідеї починають діяти. Він також є для учнів приводом дослідити юридичні суперечності. Такий формат є, очевидно, найпридатнішим дебатним форматом саме для тих учнів, які прагнуть у майбутньому обрати професію юриста.

Дебати у формі ігрового суду надихають учнів на дослідження ідей у жорстко визначеному форматі дебатного процесу. Адже вчитель може використовувати традиції судочинства як йому заманеться. Такі дебати можуть бути дуже близькими до процедури, якої потребує юридична система і за цих умов вчитель викладатиме не тільки ідеї, які містить закон, але й усі необхідні процедури. Можливо, важливішим є

те, що формат ігрового суду дає учням змогу побачити, як закон виникає і працює всередині суспільства. Така виключна практика юриспруденції може допомогти у формуванні глибокого розуміння того, як закон пронизує соціальну структуру.

М. Донна Росс пише в короткому есе про ігрові суди, що вчителі можуть вважати його досить корисним. Докладніше про це можна прочитати на сайті Центру дебатів (<http://debate.uvm.edu/NFL/rostrumlibmocktrial.html>).

Формат ігрового суду має як мінімум два обмеження: творчість може заважати й інколи складний формат дебатів може тиснути на дебатерів. Обидві проблеми нескладно розв'язати, якщо приділити належну увагу підготовці до дебатів. Якщо тема дебатів ретельно підібрана, а підготовче дослідження було проведено достатньо професійно, учні можуть знайти нові ідеї щодо закону і почуватися досить упевненими, щоби публічно висловлювати власні творчі ідеї. Крім того, якщо вчитель прагне якомога ґрунтовніше пояснити корисність судового формату чи гнучкість у використанні спеціальної судової мови, це друге обмеження також може бути частково подолане.

Формат ігрового суду має бути змодельований таким чином, щоб відповідати природі законодавчої системи тієї чи іншої країни. У США - це дебати з представниками двох сторін, які виступають з аргументацією під час розгляду юридичної справи або заяви. Часто суперечливий характер судових справ може бути використаний як основа для формулювання таких тем. Захищаючи ту чи іншу сторону в правовій ситуації, учні-дебатери можуть досліджувати юридичні прецеденти як основу для таких кейсів і потім презентувати власні аргументи відносно норм закону. Вчитель або група учнів можуть виступати відповідно суддею, який головує у засіданні, або групою суддів. Інколи реальний суддя може бути запрошений для того, щоб головувати на фіналі учнівських дебатів.

Суди можуть бути побудовані на проблемних юридичних питаннях минулого або сьогодення, які стосуються проблем вини чи невинуватості, або можуть пропонувати юридичні моделі для неюридичних проблем, наприклад: «Гамлет не є героєм у п'єсі Шекспіра».

Оскільки цілісний завершений суд буває доволі тривалим, ігровий суд може потребувати більше часу, ніж один навчальний день, а до його засідань може виникнути необхідність залучати багатьох учнів. Всі ролі в судовій ситуації можуть виконувати учні, включно з представниками ЗМІ, які висвітлюють суд.

Дебати ігрового суду

Учень	Дія	Час
Суддя № 1	Зчитує пункти обвинувачення проти обвинуваченого	3 хв.
Обвинувачуваний	Виголошує промову на свій захист	3 хв.
Прокурор № 1	Представляє аргументацію обвинувачення	6 хв.
Свідок обвинувачення № 1	Допитується прокурором №2	2 хв.
Адвокат захисту № 2	Представляє аргументацію на захист обвинуваченого	6 хв.
Свідок обвинувачення № 1	Допитується адвокатом захисту №1	2 хв.
Свідок обвинувачення № 2	Допитується прокурором №1	2 хв.
Свідок обвинувачення № 2	Допитується адвокатом захисту №2	2 хв.
Свідок обвинувачення № 3	Допитується прокурором №2	2 хв.
Свідок обвинувачення № 3	Допитується адвокатом захисту №1	2 хв.
Свідок захисту № 1	Допитується адвокатом захисту №2	2 хв.
Свідок захисту № 1	Допитується прокурором №1	2 хв.
Свідок захисту № 2	Допитується адвокатом захисту №1	2 хв.
Свідок захисту № 2	Допитується прокурором №2	2 хв.
Свідок захисту № 3	Допитується адвокатом захисту №2	2 хв.
Свідок захисту №3	Допитується прокурором №1	2 хв.
Радіо № 1	Репортер викладає історію суду	90 сек.
Прокурор № 2	Заклучні аргументи обвинувачення	6 хв.

Адвокат захисту № 1	Заключні аргументи захисту	6 хв.
Суддя № 2	Інструкції для присяжних	2 хв.
Присяжні залишаються в кімнаті, але діють як при незалежному розгляді		
Висловлювання присяжних	Кожний з них висловлюється протягом 1 хв.	9 хв.
Присяжні радяться	Відкрита дискусія серед засідателів	10 хв.
Присяжні голосують	Кожний із них по черзі доводить вину або невинуватість обвинуваченого	1 сек.
Суддя № 3	Оголошує вердикт та вирок в разі визнання вини	2 хв.
Привітання та співчуття		
Газета	Інтерв'ю репортера у сторони, що програла	3 хв.
Телебачення	Інтерв'ю репортера у сторони, що програла	3 хв.
Радіо № 2	Репортер викладає історію суду	90 сек..

Ви можете використовувати формат ігрового суду, пристосовуючи його до ваших потреб. Так, ви можете використовувати менше свідків, призначити і свідків обвинувачення, додати нових юристів для кожної сторони для проведення перехресного опитування, висунути одного з учнів як представника наглядового органу за роботою суддів і надати йому право вирішального голосу та ін. Можна також передбачити ролі адвокатів і надати учням ролі представників ЗМІ. Закон може бути представлений у моделях багатьох дебатних форматів різними шляхами. Дебати у формі ігрового суду можуть представити виклик і добру нагоду для багатьох учнів дискутувати відносно юридичних проблемних питань. У таких ситуаціях цінність дебатів зростає як для учнів, так і для суспільства.

Позитивні характеристики цього формату:

- хвилююча і динамічна подія, яку можна з однаковим задоволенням спостерігати або брати в ній участь;
- суперечності, які дискутуються, дозволяють учням глибоко занурюватись у матеріал;

- весь клас може бути задіяний через велику кількість ролей, які можуть виконувати учні.

Слабкі сторони цього формату:

- потребує ґрунтовної орієнтації учнів і відповідних інструкцій відносно ролей;
- потребує значної кількості часу;
- учні можуть не повністю зрозуміти природу юридичних аргументів;
- вибір теми значною мірою обумовлює успіх події;
- період перехресних запитань може бути недостатньо тривалим.

Учнівський конгрес

У форматі дебатів учнівський конгрес* учні залучені до уявних дебатів, які проводяться в державних органах. Цей формат є чудовим шляхом до об'єднання зусиль великої аудиторії. Ми бачили такі дебати з 300-ми учнями одночасно. Отже, такий формат може використовуватися для дебатів між класами або навіть цілими школами.

Назва формату походить від того, що він імітує дебати у конгресі США, що дозволяють великій кількості законодавців дебатовати щодо **питань** публічної політики. У ході роботи учні досліджують та формулюють законодавчі акти чи норми, які, на їхню думку, потрібно прийняти. Вчитель може вносити пропозиції, спрямовані на суть предмета, що вивчається. Усі пропозиції складаються разом та копіюються, потім пакет „законів” роздається кожному учневі, який бере участь у «засіданні» конгресу.

Законопроекти слід роздати заздалегідь, щоб учні мали час розглянути і навіть дослідити проблемні питання, порушені їхніми однокласниками. Потім учні збираються в класі та, дотримуючи правил парламентської процедури, дебатовують щодо законів. Після кожних дебатів учні голосують за законопроекти для того, щоб визначити, чи підтримує їх палата (слухачі).

Цей формат є живим і завжди викликає зацікавленість учнів, надає їм можливість для швидких дій та поінформованої дискусії на поточні теми, що є актуальними у політиці. Учням загалом подобається цей процес, адже вони можуть виступати без підготовки перед великою групою.

Одним зі слабких місць учнівського конгресу є складність їх проведення. Оскільки учнів необхідно скеровувати під час дослідження та написання законів, не визначених у дебатному форматі як такому, цей формат часто лякає і вчителів, і самих учнів. На щастя, подібні проблеми легко вирішити, виділивши час на підготовку. Дослідження теми може бути звичайним опрацюванням учнями газет за тиждень та обрання інформації, що їх хвилює. За обраною темою учні пишуть пропозицію щодо можливого закону для розв'язання обраної проблеми, використовуючи типовий зразок.

Зауважимо, що певним ризиком у змісті закону може стати «думка натовпу» або популярні в народі стереотипи, які під час дебатування щодо певної теми можуть впливати на учнів.

Таким чином, модель дебатів учнівського конгресу дозволяє великій кількості учнів брати участь у самостійно керованих дебатах з тих тем і предметів, які їх хвилюють. Обсяг та мобільність події робить її популярною серед учнів. Це надзвичайно хвилююча та динамічна форма, яка задовольняє велику кількість дебатних потреб.

Модель дебатів конгресу		
Учень	Дія	Час
Голова (вчитель)	Запрошує до обговорення	1–5 хв.
Автор закону	Промова на підтримку закону	2–4 хв.
Всі учні	Ставлять запитання авторові закону	2–3 хв.
Будь-який учень	Виголошує промову на підтримку або проти пропонованого закону	2 хв.

Позитивні характеристики цього формату:

- відкритий формат дозволяє учням дотримуватися процедури;
- учні перебирають на себе відповідальність та авторство законів, які вони пропонують та захищають;
- закони чи заяви легко можна взяти з матеріалу курсу;
- багато учнів може бути залученими одночасно.

Слабкі сторони цього формату:

- необхідна досить ґрунтовна підготовка;

- займає багато часу;
- голосуючи, учні можуть піддаватися «популярності законодавця»;
- невмотивованим учням досить легко сховатися «в натовпі».

Варіативність у дебатних форматах

Який би дебатний формат ви не обрали, у вас завжди будуть варіанти, які можуть додати гостроти вашим дебатам. Це, зокрема, зміна кількості дебатерів у команді, виділення груп для постановки запитань, а також використання дебатів як потужного інструменту для аналізу предмета.

Зміна кількості учасників дебатів

Традиційно полісі та парламентські дебати* проводять у командах по дві особи з кожної сторони, хоча ця кількість аж ніяк не є обов'язковою вимогою. Майже всі дебатні формати працюють так само добре з однією особою з кожної сторони. Багато з них можуть також використовуватися і для більшої за дві особи кількості дебатерів. В цій частині описано, як саме можна змінити кількість дебатерів в командах.

Зменшення кількості осіб в команді

Якщо ви обмежені в часі, виділеному на дебати, або хочете краще прослідкувати за роботою окремих учнів, ви можете скоротити кількість учнів у команді. Зменшення кількості дебатерів до однієї особи з кожної сторони робить підготовку та дебатування значно легшим. Зворотним боком такого скорочення є те, що багато учнів відчують страх, якщо вся відповідальність за виступ лежить тільки на них. Водночас перевагою може бути підвищення активності в класі та легкість планування.

Збільшення кількості учнів в команді

Для залучення більшої кількості учнів або забезпечення можливості подебатувати всім бажаючим ви можете збільшити кількість учасників. Дебатний формат, який використовується в Центральній Пенсильванії (Сполучені Штати Америки), передбачає чотирьох дебатерів з кожної сторони, з одним з них, який виголошує промову. Серед інших можливостей є визначення різним учням відповідальності за запитання та виступи.

Ви також можете збільшити кількість дебатерів в команді та скоротити час промов. Доцільно мати трьох дебатерів проти трьох або чотирьох дебатерів з однієї сторони проти чотирьох з іншої. Для цих видів дебатів може бути доцільнішим такий формат, коли замість того, щоб кожен учень виголошував і конструктивну промову, і спростування, виголошується одна підсумовуюча промова учасника зі спростуванням.

Інші форматні варіанти

Одним із варіантів, який часто використовується в публічних дебатах у США, але який рідко можна побачити на уроках, є введення до будь-якого обраного вами формату групи учнів, які ставлять запитання. Ця учнівська група буде відповідальною за високоякісні запитання дебатерам (для чого їм попередньо слід ґрунтовно вивчити проблему). Такий варіант дозволяє залучити більше учнів та сприяє інтенсивному діалогові з проблеми. Якщо ви вирішили створити команди для серії парламентських дебатів у вашому класі, можна призначити двох учнів на кожний формат дебатів, виділивши їх в окрему групу, відповідальну за підготовку високоякісних запитань для дебатерів.

Час для запитань аудиторії

Головним пунктом критики дебатів на уроках є те, що аудиторія втрачає інтерес: адже лише кілька учнів беруть участь у дебатах під час одного уроку (залежно від виду дебатів). Надавши можливість учням, які не беруть безпосередньо участь у дебатах, ставити запитання та кидати виклик дебатерам, ви значно підвищуватиме рівень участі ваших учнів у роботі класу.

Багатосторонні дебати

Більшість дебатованих проблем не є чисто чорними або білими. Дебора Таннен, авторка книги «*Культура аргументу*», тлумачить цю проблему як культурну традицію створення дуалістичної опозиції: «Я піддаю сумніву твердження, що все побудовано на полярних протилежностях, що може ілюструватись загальновідомим висловом «дві сторони одного питання», і що, як ми зазвичай вважаємо, втілює широту поглядів та неупереджене мислення» (8). Проте, вочевидь, більшість дебатних питань може бути краще розкрита через багатосторонні підходи та відповіді.